

Sygn. akt III AUa 1326/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur SSA Daria Stanek (spr.)
Protokolant:	Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2013 r. w Gdańsku

sprawy (...) Sp. z o.o. w B.

z udziałem zainteresowanych W. O., A. P., J. W. i K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji (...) Sp. z o.o. w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 kwietnia 2012 r., sygn. akt VI U 2616/11

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1326/12

Uzasadnienie:

Decyzjami z dnia 17 sierpnia 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne zainteresowanych W. O., A. P., J. W., K. W. podlegających ubezpieczeniom u płatnika składek (...) Spółka z o.o. w B. za miesiąc grudzień 2008 roku, uwzględniającą dodatkowo kwotę 600 zł.

Odwołanie od powyższych decyzji złożył płatnik składek (...) Spółka z o.o. w B..

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy – VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2012 r. oddalił odwołanie płatnika składek.

Sąd Okręgowy orzekał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

(...) Spółka z o.o. funkcjonuje od stycznia 1997 roku. W pierwszym roku działalności utworzony został Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. W każdym roku realizowane były wypłaty z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych na podstawie regulaminu z dnia 16 października 1998 roku.

Zgodnie z treścią regulaminu przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz dopłat z Funduszu zależne jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Sposób wypłaty świadczeń z ZFŚS był ustalany z przedstawicielami załogi. W latach 2008 - 2010 roku przedstawicielami byli M. L. i W. G..

W grudniu 2008 r. po dokonaniu analizy środków znajdujących się na koncie Funduszu prezes zarządu spółki z przedstawicielami załogi ustalili, że zostanie dokonana wypłata świadczenia okazjonalnego świąteczno - noworocznego w wysokości 600 zł. Świadczenie w tej wysokości zostało wypłacone pracownikom, którzy przepracowali co najmniej 3 kwartały i proporcjonalnie mniej tym, którzy przepracowali w danym roku krócej.

Analogiczna sytuacja miała miejsce w kolejnych latach 2009 – 2010, z tym że ponieważ Urząd Skarbowy określił kwotę wolną od podatku na 380 zł wypłacono pracownikom świadczenie świąteczno noworoczne w wysokości 220 zł, pracownicy otrzymali również paczki żywnościowe za kwotę 160 zł.

Średnie wynagrodzenie pracowników w spółce (...) wynosiło 4500 - 5000 zł, żaden z pracowników nie wymagał pomocy socjalnej.

Spółka (...) jako płatnik składek nie uwzględniła w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i FGŚP w latach 2008 - 2010 wypłacanych świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych traktując je jako świadczenia z Funduszu Socjalnego.

Po zakwestionowaniu przez organ rentowy wypłat z ZFŚS, pismem z dnia 9 stycznia 2012 roku pracodawca (...) Spółka z o.o. wezwał do zwrotu świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych wypłaconych w roku 2008 w kwocie 600 zł, w 2009 i w 2010 roku w kwocie 380 zł.

Sąd I instancji uznał omówione wyżej dowody będące podstawą ustalenia powyższego stanu faktycznego za wiarygodne, ponieważ nie zawierają sprzeczności, wzajemnie się uzupełniają tworzą spójną logiczną całość.

Sąd Okręgowy przytoczył, iż ustawa z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 1996r. Nr.70, poz. 335 ze zm.) ma na celu m.in. realizację przez pracodawcę zasady prawa pracy, zaspokojenia potrzeb bytowych, socjalnych i kulturalnych pracowników. W art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. została zdefiniowana działalność socjalna jako usługi świadczone przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno - oświatowej, sportowo - rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielenia pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zdrowotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.

W art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych zostały ustanowione kryteria dysponowania środkami funduszu, od spełnienia których uzależnione jest przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz dopłat z funduszu. Kryteria te to: sytuacja życiowa, rodzinna i materialna osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Wykładnia powyższego przepisu prowadzi do wniosku, że założeniem ustawodawcy było wprowadzenie zróżnicowania

w wysokości środków przeznaczonych z funduszu, tak, aby wsparcie było udzielone osobom znajdującym się w trudnych sytuacjach, gorzej sytuowanych. Nie ma w tym zakresie wyjątków i dlatego nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić powyższej zasady /por. wyrok SN z dnia 16.09.2005 r., I UK 121/09, LEX nr 537030/. Świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem tych kryteriów nie mogą być oceniane w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a więc nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy wskazał, że z przedstawionego wyżej stanu faktycznego wynika, iż wypłacone pracownikom świadczenia w wysokości 600 zł w 2008 roku, 220 zł w latach 2009 - 2010 oraz paczki świąteczne nie były uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika. Przy wypłacie nie było brane pod uwagę kryterium „dochodu na osobę w rodzinie”, które odzwierciedla zarówno sytuację materialną (suma dochodów przypadających na członka rodziny daje obraz sytuacji materialnej gospodarstwa domowego pracownika), jak i sytuację rodzinną (uzależnia pośrednio wysokość świadczenia od liczby członków gospodarstwa domowego oraz od tego, czy uzyskują oni dochody). Wymiar czasu pracy oraz staż pracy nie są kryteriami socjalnymi i w rozumieniu przepisów ustawy nie powinny decydować ani o przyznaniu, ani o wysokości świadczenia.

Mając na uwadze przedstawione wyżej okoliczności Sąd I instancji stwierdził, że wypłata przez płatnika składek (...) Spółkę z o.o. świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w grudniu 2008 r. w wysokości 600 zł nie miała charakteru socjalnego, gdyż nie wiązała ich otrzymania z kryterium socjalnym. W związku z powyższym świadczenia wypłacone i wymienione w zaskarżonych decyzjach należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176), który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne (**art.** ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych).

Odnosząc się do pisma odwołującej z dnia 4 stycznia 2012 roku, zobowiązującego pracowników do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, Sąd Okręgowy wskazał, że pozostają one bez wpływu na dokonaną ocenę i nie mogą być weryfikowane w niniejszym postępowaniu. Nie ulega bowiem wątpliwości, że na dzień wydania spornej decyzji świadczenie zostało spełnione. Zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem od decyzji do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych Sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji w granicach jej treści i przedmiotu (por. wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210).

Mając powyższe na względzie, wobec braku podstaw do zmiany zaskarżonych decyzji, Sąd Okręgowy na podstawie przepisu art. 477 (14) § 1 k.p.c. oddalił odwołanie płatnika składek.

Apelację od wyroku wywiódł płatnik składek (...) Spółka z o.o., wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie zaskarżonych decyzji, ewentualnie o uchylenie wyroku oraz poprzedzających go decyzji organu, jak również o zasądzenie kosztów procesu wg norm przepisanych.

Zaskarżonemu wyrokowi apelujący zarzucił:

a. błędną wykładnię § 2 ust. 1 pkt 12 oraz 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe poprzez wyłączenie z jego zakresu świadczeń udzielonych przez płatnika;

b. naruszenie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 1 ww. rozporządzenia poprzez błędną ocenę, iż świadczenia wypłacone przez płatnika z ZFŚS wliczają się do podstawy wymiaru składek

na ubezpieczenie emerytalne i rentowe;

c. błędne przyjęcie, że świadczenia wypłacone zainteresowanym w latach 2008-2010 stanowiły przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych;

d. naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie okoliczności, iż płatnik wezwał zainteresowanych do zwrotu świadczeń wypłaconych z ZFŚS.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że Sąd I instancji uznał, iż nie mogą być weryfikowane w danym postępowaniu dokumenty przedłożone przez pełnomocnika płatnika, nakazujące zainteresowanym ubezpieczonym zwrot świadczeń wypłaconych im w latach 2008-2010. Tymczasem wezwanie pracowników do zwrotu, zdaniem ZUS nienależnie pobranego świadczenia z ZFŚS, w świetle skarżonych decyzji doprowadzi do sytuacji,

w której płatnik odprowadzi składki od dochodu, który został zwrócony. W rezultacie podstawa prawna, na podstawie której naliczone zostały składki odpadła, a ZUS będzie musiał liczyć się ze zwrotem nadpłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, emerytalne i rentowe. Wobec powyższego, zgodnie z art. 316 k.p.c., Sąd winien również wziąć pod rozwagę tę okoliczność przy ocenie materiału dowodowego w niniejszej sprawie. Sąd pominął okoliczność, iż w przeciwieństwie do postępowania sądowno-administracyjnego Sąd orzeka w przedmiocie nieprawomocnej decyzji ZUS.

Kontynuując rozważania skarżący wskazał, że przepisy prawa choć określają,

iż wysokość wypłat z Funduszu Socjalnego ma być uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej, jednocześnie nie definiują w sposób obiektywny, kiedy pomoc może być udzielona. Ustawodawca pozostawił pracodawcy dyskrecyjną swobodę w kryteriach ocen stosowanych przez pracodawcę. Brak obiektywnych kryteriów określonych przez ustawodawcę nie może powodować dla pracodawcy ujemnych skutków prawnych. W takiej sytuacji, zgromadzenie środków na Funduszu Socjalnym

nie realizowałoby podstawowego celu Funduszu, jakim jest udzielanie pomocy materialnej pracownikom. Udzielenie pomocy wszystkim pracownikom, w sytuacji, gdy nikt z obecnych pracowników nie znajduje się w trudnej sytuacji materialnej ma na celu efektywne wykorzystanie środków wypracowanych przez ogół załogi przedsiębiorstwa. Wykładnia stricte iuris ustawy oraz Regulaminu prowadziłaby do sytuacji, w której środki zebrane przez pracowników nigdy nie byłyby wykorzystane na ich potrzeby. Pracodawcy, który stara się zapewnić godziwe środki utrzymania w postaci podstawowego wynagrodzenia za pracę, nie można czynić zarzutu niewłaściwego wykorzystania środków z Funduszu Socjalnego, jeśli środki te przeznaczy na rzecz pracowników.

Płatnik składek zwrócił uwagę, że pracodawca przy dysponowaniu środkami z ZFŚS w celu ustalenia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, zmuszony jest żądać ujawnienia przez podwładnego informacji wrażliwych. Sąd wskazał na konieczność zgromadzenia informacji dotyczącej członków rodziny pracownika oraz ich dochodów. W tym celu pracodawca powinien zgromadzić oświadczenie o dochodach uzyskiwanych przez osoby tworzące z pracownikiem wspólne gospodarstwo domowe. Z uwagi na charakter tych informacji wielu pracowników odmawia składania oświadczeń, traktując te dane jako prywatne, które pracodawcy nie powinny interesować. Przyznanie świadczeń z ZFŚS

po równo należy zatem traktować jako poszanowanie prywatności pracowników. Trudno zatem przypisać płatnikowi złą wolę w tym przypadku.

Skarżący podkreślił, że paczki świąteczne oraz pomoc finansowa należą

do tzw. pomocy rzeczowej oraz finansowej, które mieszczą się w definicji działalności socjalnej określonej w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja płatnika składek nie zasługuje na uwzględnienie. Nie zawiera bowiem zarzutów skutkujących koniecznością zmiany bądź uchylecia zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia, czy zaszły przesłanki do uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanych A. P., W. O., K. W. i J. W., podlegających ubezpieczeniom jako pracownicy (...) Sp. z o.o. w B., otrzymanych przez nich w latach 2008 – 2010 świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w postaci świadczeń pieniężnych oraz paczek świątecznych - żywnościowych.

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c.,

nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia.

W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne

i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAPiUS

z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Na wstępie należy wskazać, iż rozstrzygnięcie spornych między stronami kwestii wymagało ustalenia, czy świadczenia pieniężne oraz paczki świąteczne są ulgowymi usługami i świadczeniami w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r.

o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t.j. Dz. U. Nr 70 z 1996 r., poz. 335 ze zm.), a jeśli tak, to czy w stanie faktycznym niniejszej sprawy pracodawca zachował zasady ich przyznawania wskazane w powyższych przepisach, jeżeli zaś nie – jakie ma to znaczenie

dla oskładkowania, mając na uwadze przepisy § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161 z 1998 r., poz. 1106 ze zm.), zgodnie z którymi podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestię ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne jest ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis art. 18 ust. 1 ww. ustawy stanowi, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód, o którym mowa między innymi w art. 4 pkt 9 (przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych). Przepis art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi natomiast, że za przychody

ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń

w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat

i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop

i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona,

a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

W oparciu o delegację zawartą w art. 21 ustawy systemowej, Minister Pracy i Polityki Socjalnej wydał w dniu 18 grudnia 1998 r. rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106), w którym w § 2 wymienione zostały przychody nie stanowiące podstawy wymiaru składek. W pkt 19 powyższego paragrafu rozporządzenie wskazuje na świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych jest formą pomocy socjalnej realizowanej przez pracodawcę i zasadą jest, że fundusz ten musi być realizowany zgodnie z założeniami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70, poz. 335), która w art. 2 pkt 1 definiuje pojęcie działalności socjalnej jako usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno – oświatowej, sportowo – rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Jednocześnie art. 8 ust. 1 ustawy stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zasada ta nie przewiduje żadnych wyjątków w tym zakresie i nie może jej zmienić nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określający zasady wykorzystywania środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w tym ich podział na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz warunki ich przyznawania. Odejścia od tej zasady nie uzasadnia również zgodne życzenie załogi danego zakładu pracy. Każdorazowe udzielenie pomocy zarówno rzeczowej, materialnej, jak i finansowej powinno być więc poprzedzone wcześniejszą weryfikacją sytuacji życiowej, rodzinnej oraz materialnej osoby ubiegającej się o świadczenie.

Systemowa wykładnia przepisów art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w zw. z art. 2 pkt 1 tej ustawy oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych jest zbieżna zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze sądów administracyjnych i sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 4 października 2012 r. (III AUa 1698/11, LEX nr 1220430) podkreślił, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatem są nie tylko pracownicy, ale również ich rodziny – te o najniższych dochodach. Przyznawanie świadczeń ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości jest zatem wykluczone. Zasada „każdemu po równo” pozostaje w opozycji do kryterium socjalnego. Nie jest bowiem możliwe, aby wszyscy pracownicy mieli identyczną sytuację socjalną (identyczne dochody, taka sama liczba osób na utrzymaniu, identyczna sytuacja zdrowotna rodziny itp.), a tylko wtedy przyznanie świadczeń w jednakowej wysokości można by uznać za uzasadnione (por. wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP 2003, nr 14, poz. 331).

W ocenie Sądu Apelacyjnego świadczenia pieniężne (noworoczne, świąteczne – noworoczne) wypłacane zainteresowanym przez pracodawcę w latach 2008 – 2010 stanowiły pomoc finansową, o której mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, definiującym pojęcie działalności socjalnej.

Formę działalności socjalnej stanowiło również przyznawanie pracownikom paczek żywnościowych. Przepis art. 2 ust. 1 ustawy wymienia bowiem udzielanie pomocy materialno – rzeczowej. Przepisy prawa nie określają przy tym, co może być przedmiotem pomocy rzeczowej przyznawanej z zakładowego funduszu socjalnego. Jest to więc kwestia uznania pracodawcy i należy zatem uznać, że może polegać na zakupie określonych towarów i nieodpłatnym przekazaniu ich osobie uprawnionej.

Jak wynika z powyższego zarówno wypłata świadczeń pieniężnych, jak i przyznawanie paczek towarowych mieścić się w definicji działalności socjalnej. Spełnione muszą jednak zostać ustawowe warunki.

Przede wszystkim przesłanką udzielenia pomocy nie mogą być wydarzenia niezwiązane z pogorszeniem sytuacji pracowników. Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych stanowi bowiem formę wsparcia dla osób znajdujących się stale lub przejściowo w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej, finansowej. Wypłata świadczeń pieniężnych oraz przyznanie paczek musi być zatem uzależnione od kryteriów socjalnych – łącznie rozpatrywanej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Świadczenia te nie mogą być traktowane jako forma zasiłku dla wszystkich pracowników. Oznacza to, że osoby w gorszej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej powinny otrzymać świadczenie w wyższej wysokości lub też, jeżeli środki przeznaczone na tego rodzaju formę pomocy są ograniczone, mieć pierwszeństwo w przyznawaniu świadczeń. Kryteria socjalne nie pozwalają na przyznanie świadczeń o jednakowej wartości wszystkim uprawnionym.

Kolejnym warunkiem umożliwiającym przyznanie świadczeń jest zapisanie konkretnej formy pomocy w regulaminie funduszu wraz z określeniem trybu przyznawania.

Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie zawiera przepisu upoważniającego do tworzenia zasad podziału funduszu stojących w sprzeczności z przepisem art. 8 ust. 1 ustawy, jest to więc przepis bezwzględnie obowiązujący.

W konkluzji należy zatem stwierdzić, że ustawa ta nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Byłoby to bowiem w istocie przyznawanie tym osobom dodatku do wynagrodzenia (zob. monografia Anny Martuszevicz, Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, ABC 2007).

Przyznawanie pracownikom przez pracodawcę paczek świątecznych wykazuje podobieństwo do przyznawania bonów towarowych. Zgodnie z wyjaśnieniem Sądu Najwyższego udzielonym w wyroku z dnia 16 września 2009 r. (I UK 121/09, LEX nr 537030), jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów z kryterium socjalnym, to bony należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia

13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Świadczenia wypłacone przez pracodawcę niezależnie od sytuacji życiowej, rodzinnej

i materialnej nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych. W sytuacji, gdy wszyscy pracownicy otrzymali bony towarowe

o jednakowej wartości, bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, a nie świadczenia z funduszu świadczeń socjalnych, ze wszystkimi tego konsekwencjami prawnymi tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy, który co prawda administruje funduszem, jednak nie może tego czynić z pominięciem ustawy i przez swoje działania uszczuplać funduszu socjalnego przeznaczonego dla załogi. W takiej sytuacji wypłata bonów nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów

z kryterium socjalnym, co oznacza, że bony należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek. Nie zachodzi tu zatem wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 wymienionego wyżej rozporządzenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji prawidłowo ustalił, iż wypłata pracownikom przez (...) sp. z o.o. świadczeń pieniężnych w kwocie 600 zł

w 2008 r. oraz w kwocie 220 zł w latach 2009 – 2010, jak również przyznanie paczek świątecznych dokonane zostały z naruszeniem zasad wynikających z ww. przepisów.

Nie realizowały one bowiem celów działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Pomoc materialna w formie paczek świątecznych nie została nadto przewidziana w regulaminie ZFŚS obowiązującym

w zakładzie pracy skarżącej spółki. Regulamin ten w § 5 przewiduje wydatkowanie środków Funduszu na: cele mieszkaniowe, wypoczynek, zapomogi i pomoc rzeczową dla osób dotkniętych wypadkami losowymi, pokrycie kosztów leczenia lub rehabilitacji, imprezy okolicznościowe. Z dniem 1 stycznia 2008 r. § 5 regulaminu został zmieniony poprzez dodanie w jego treści świadczeń okolicznościowych w postaci zakupu bonów towarowych oraz przyznania świadczeń pieniężnych.

Co istotniejsze, przyznanie spornych świadczeń nie zostało uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osób uprawnionych do korzystania z funduszu. Skarżąca

w żaden sposób nie wykazała, by faktycznie każda z osób, które otrzymały świadczenia pieniężne i paczki spełniała przynajmniej jeden z tych warunków wynikających zarówno

z ustawy, jak i z regulaminu ZFŚS (§ 8 regulaminu). Rozdzielenie świadczeń pomiędzy pracowników nie zostało poprzedzone analizą ich sytuacji życiowej, rodzinnej oraz materialnej, co zresztą przyznawał sam pracodawca wskazując, iż z uwagi na okoliczność,

że żaden z jego pracowników nie znajdował się w sytuacji wymagającej pomocy socjalnej, gromadzenie środków w ramach funduszu świadczeń socjalnych nie realizowałoby podstawowego celu tego funduszu, a udzielenie pomocy wszystkim pracownikom miało

na celu ich efektywne wykorzystanie. Okoliczność, na którą powoływała się skarżąca,

a mianowicie specyfika okresu świątecznego związana ze zwiększonymi wydatkami gospodarstw domowych, nie uzasadnia przyznawania pracownikom świadczeń o równej wartości, jeżeli mają one być kwalifikowane jako pomoc materialno – rzeczowa lub finansowa, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Wręcz przeciwnie, okres świąt jest dla wielu słabiej uposażonych rodzin okresem trudnym z uwagi na zwiększone wydatki i to właśnie te rodziny powinny zostać w pierwszej kolejności uwzględnione przy przyznawaniu tzw. świątecznych świadczeń socjalnych.

Nie negując zatem, jak sugeruje apelacja, dobrej woli i szlachetności pobudek pracodawcy, należy wyraźnie podkreślić, że jego działanie stało w sprzeczności z podstawowym celem funduszu świadczeń socjalnych i zasadami zarządzania tym funduszem.

Na marginesie, Sąd odwoławczy zwraca uwagę, że wymiar czasu pracy oraz staż pracy również nie stanowią kryteriów socjalnych w rozumieniu ww. przepisów i nie powinny decydować o przyznaniu i wysokości świadczenia, co miało miejsce w stanie faktycznym niniejszej sprawy w odniesieniu do pracowników zatrudnionych w okresie krótszym niż trzy kwartały.

Odnosząc się do podniesionej przez apelującego kwestii wezwania pracowników przez pracodawcę do zwrotu otrzymanych świadczeń Sąd II instancji przede wszystkim zwraca na fakt, iż brak jest dowodu na okoliczność faktycznego ich zwrotu. Nadto, jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, na dzień wydania spornych decyzji sporne świadczenia były spełnione. Uwzględniając zatem, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter odwoławczy i kontrolny tj. ogranicza się do sprawdzenia zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy przy uwzględnieniu stanu faktycznego

i prawnego istniejącego w chwili jej wydania, przedmiotowa okoliczność pozostawała bez wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy.

Jeżeli zaś chodzi o konieczność ujawniania przez pracowników danych wrażliwych, koniecznych w celu ustalenia przez pracodawcę ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, należy podkreślić, że przetwarzanie danych osobowych w zakresie określonym w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych jest dopuszczalne na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, stwierdzającym, że przetwarzanie danych jest dopuszczalne, gdy zezwalają na to przepisy. Stanowisko powyższe znajduje potwierdzenie

w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2002 r. (I PKN 267/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 99), w którym wskazano, iż pracodawca nie narusza dóbr osobistych pracownika, zobowiązując go do złożenia oświadczenia o zarobkach uzyskiwanych u drugiego pracodawcy zgodnie z postanowieniami regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Pracownik odmawiający złożenia stosownego oświadczenia, np. o wysokości dochodu, do czego ma oczywiście prawo, musi jednak liczyć się z konsekwencją takiej odmowy, tj. nieprzyznaniem mu świadczenia z funduszu z powodu braku możliwości weryfikacji kryteriów jego udzielenia.

Niezależnie od powyższego Sąd odwoławczy zwraca uwagę, iż (...) Sp. z o.o. nie wykazała, aby starała się ustalić sytuację materialno – rodzinną poszczególnych pracowników. Twierdzenia o odmowie udzielenia przez pracowników danych pozwalających na poczynienie stosownych ustaleń pozostają zatem jedynie w sferze hipotetycznej.

Na marginesie powyższych rozważań Sąd Apelacyjny wskazuje, że pomimo zapisu

§ 6 ust. 1 regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych obowiązującego w (...) Sp. z o.o., nie podziela argumentacji organu rentowego, zgodnie z którą świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mogły być przyznawane wyłącznie

na wniosek pracownika. W ocenie Sądu nic nie stoi na przeszkodzie, aby środki z funduszu, zwłaszcza w okresie przedświątecznym charakteryzującym się oczywiście zwiększonymi wydatkami pracowników, zostały uruchomione bez takiego wniosku w stosunku

do wszystkich pracowników. Zawsze jednak przy rozdziale środków pracodawca powinien kierować się kryterium socjalnym.

Reasumując, podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego okazały się niezasadne, a Sąd I instancji prawidłowo ustalił, iż świadczenia pieniężne i paczki świąteczne wydane pracownikom przez (...) Sp. z o.o. w latach 2008 – 2010

z pominięciem kryterium socjalnego określonego w art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ustawy

o podatku dochodowym od osób fizycznych, który stanowi podstawę wymiaru składek.

Mając na uwadze powyższe rozważania prawne Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację (...) Sp. z o.o. jako bezzasadną.